

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV

Warszawa, sobota 22 czerwca 1929 r.

Nr. 141

TREŚĆ: Sprawy polskie: Polska a Niemcy. — Sytuacja polityczna w Polsce. — Zagadnienia ogólne: Sprawa ochrony mniejszości narodowych. — Anglja a ZSRR. — Zbrojenia a sprawa rozbrojenia. — Anglja a Stany Zjedn. A. P. — Sprawa odszkodowań i długów. — Sytuacja gospodarcza na Litwie. — Państwa bałtyckie. — Państwa skandynawskie. — Notatki i informacje: Różne. — Artykuły niewzględnione.

SPRAWY POLSKIE.

POLSKA A NIEMCY.

Kölnische Ztg. 19.VI cytuje komunikat, zamieszczony w prasie polskiej, w sprawie mających się wkrótce rozpocząć rokowań polsko - niemieckich w sprawie likwidacji; dziennik zaznacza ze swej strony, że o ile bezpośrednie rokowania należy powitać, o tyle treść komunikatu daje tylko słabe nadzieje na dobrą wolę ze strony Polski co do rzeczowego zbadania zagadnienia i zrezygnowania z argumentów, które służą tylko sprawie odniemczania. Gdyby rząd polski nie był gotów do znacznej zmiany swego dotychczasowego punktu widzenia, zachodziłaby obawa, że rokowania likwidacyjne, mające się rozpocząć w Paryżu, nie dadzą wyników podobnie jak i rokowania wieloletnie w Warszawie.

Breslauer Ztg. 2.VI. Dr. A. Oehlke w art. wst. omawia obszernie stosunki polsko - niemieckie i podkreśla, że dziennik zawsze zwalczał politykę Bismarcka i Bülowa, nieprzyjazną dla Polaków i zawsze dążył do porozumienia między obu narodami. Dlatego uważa się autor za uprawnionego wskazać, obecnie na polskie uroszczenia w stosunku do Niemiec. Rozpatrując bliżej sprawy polsko - niemieckie, autor podkreśla, że szowiniści niemieccy żywią „oszukańczą nadzieję“ na pomoc ze strony Rosji przeciwko Polsce, ale autor jest zdania, że sprawa „korytarza“ nie da się rozwiązać w najbliższej przyszłości. Dalszym przedmiotem zadrążnienia są stosunki na Górnym Śląsku, dalej pamiętać trzech powstań śląskich, prowadzonych pod protektorem Francji i rządu wojew. Grażyńskiego. Autor dochodzi do wniosku, że tylko łagodzenie tych spraw przez ludzi rozważnych i dobrej woli po obu

stronach mogłoby powoli doprowadzić do zgodnego współżycia obu narodów.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Vossische Ztg. 20.VI pisze z powodu mowy plk. Sławka w Łodzi, że ze szczególną ostrością zwraca się ona przeciwko socjalistom, którzy jako największe stronnictwo opozycyjne energicznie sprzeciwiają się projektowanej „niedemokratycznej“ zmianie konstytucji.

Dziennik zaznacza, że słowa plk. Sławka nie są pustymi groźbami, jak to wynika z zarządzeń ministra Prystora, który cały szereg urzędników Kas Chorych, należących do partji opozycyjnych, usunął, a wyznaczył na ich miejsce zwolenników rządu.

Oznaką zaostrzenia stosunków — pisze dziennik — jest także to, że b. minister Miedziński posłał posłowi Diamandowi, który jest chory, sekundantów, z powodu krytycznej oceny jego urzędowania.

Vossische Ztg. 21.VI w koresp. z Warszawy pisze, że w ostatnich tygodniach wśród robotników polskich objawia się pewne zaniepokojenie, które jest tem bardziej uderzające, iż bezrobocie w Polsce spadło do szczególnie niskiej cyfry. Zaniepokojenie to przejawia się w strajkach, miejscowych zajściach i wykroczeniach. Nastrój ten zaostrza się także z powodu tego, że minister Pracy i Opieki Społ. Prystor wstrzymał wypłatę zapomóg dla bezrobotnych, a do tego przyłącza się również surowe postępowanie z urzędnikami Kas Chorych, pochodzącymi z wyboru. Dziennik dopatruje się zaostrzenia sytuacji także w komentarzach prasy do mowy plk. Sławka w Łodzi. Zaostrze-

nie położenia może doprowadzić do niebezpiecznych wystąpień socjalnych, skoro w jesieni pogorszy się sytuacja na rynku pracy.

Berl. Tageblatt 20.VI w korespond. z Warszawy podaje głosy prasy opozycyjnej o mowie plk. Sławka. p. n.: „Łamacz kości“ Sławek.

ZAGADNIENIA OGÓLNE.

SPRAWA OCHRONY MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

The Daily Telegraph 17.VI w art. wst. występuje przeciwko Mac Donaldowi za jego artykuł o mniejszościach, zamieszczony w „Sunday Times“. Autor zapytuje, co pomyśli Europa o mężu stanu, który włącza do problematu mniejszości sprawę Alzacji i Saary, spory pomiędzy pokrewnymi narodami Jugosławji, i który zdradza swą ignorancję przez porównywanie tych sporów ze stosunkami, panującymi pomiędzy rządem włoskim a jego słowiańskimi i niemieckimi obywatelami.

La Tribuna 18.VI tłumaczy artykuł Mac Donalda w „Sunday Times“ o mniejszościach, że artykuł musiał być napisany jeszcze przed objęciem władzy przez Labour Party, w podnieceniu wyborczem. Art. ten nie jest też szczególnie przeciw Włochom skierowany, gdyż mowa w nim o mniejszościach narodowych Włoch, Francji, Polski, Rumunji i Jugosławji. W każdym razie autor przypomina premierowi angielskiemu, że na Malcie ludność włoska stanowi nie mniejszość ale większość ludności pod panowaniem Anglii.

La Nation Roumaine 18.VI w art. wst. ostrzega przed ewentualnością uczynienia z Ligi Narodów trybunału, przed któryby mniejszości narodowe składały swe skargi; podzieliłoby to poszczególne państwa na dwa wrogie obozy, a na tem wyszedłby źle zarówno pokój Europy, jak i same mniejszości narodowe.

ANGLJA A Z. S. R. R.

The Manchester Guardian 18.VI pisze w art. wst., że podjęcie stosunków dyplomatycznych z Sowietami jest rzeczą zupełnie prostą i nie wymaga żadnego uprzedniego porozumiewania się w tej sprawie ze Stanami Zjednoczonymi, ponieważ stosunki Moskwy z Waszyngtonem są zupełnie inne, niż stosunki Moskwy z Londynem. Łączenie tych dwóch kwestyj może wywołać tylko niepożądaną zwłokę, nieporozumienia i zadrażnienia. Pogłoski o łącznym traktowaniu problematu rosyjskiego przez Amerykę i Anglię narobiły już dużo zła; odrobić to można tylko przez szybkie ich zdementowanie. Autor zdaje sobie sprawę z pewnych trudności, jakie powstaną po nawiązaniu stosunków z Moskwą, lecz ma nadzieję, że trudności te mogą być opanowane. Zdaniem jego, poprzednie rokowania z Moskwą w sprawie odszkodowania obywateli angielskich za skonfiskowane mienie nie doprowadziły do pomyślnych rezultatów, ponieważ wymagania Anglii były zbyt wysokie. Ponieważ Sowiety dążą do uzyskania kredytów w Anglii, należy spodziewać się, iż są one skłonne do porozumienia: „Nie ulega wątpliwości, że porozumienie z Sowietami przyczyniłoby się znacznie do ożywienia handlu anglo-rosyjskiego, oczywiście nie w tym stopniu, jak to sobie wyobrażają nasi zwolennicy Sowietów“ — pisze autor. Ważną kwestją jest ożywienie handlu z Rosją bez względu na

natychmiastowe wyniki i im prędzej się to stanie, tem lepiej.

Żądanie od Sowietów, by przyrzekły nie mieszać się w brytyjskie sprawy wewnętrzne byłoby — wg. autora — natrętne, albowiem rząd sowiecki przyrzeczenia takiego dać nie może: rząd sowiecki i Trzecia Międzynarodówka — to tylko dwie funkcje jednej i tej samej organizacji — partii komunistycznej. Gdyby rząd sowiecki dał przyrzeczenie niemieszania się do spraw wewnętrznych obcego państwa, to byłoby to pewnego rodzaju samobójstwem i pozbawieniem Trzeciej Międzynarodówki jej racji istnienia. Rewolucja rosyjska mimo swych okrucieństw i okropności zrodziła się z uczciwych pobudek. Mimo, że jedna tyranja została zastąpiona przez inną tyranję, to pierwotny ogień rewolucji w łonie rządu sowieckiego wciąż tli. W Polsce, na Balkanach, w Indjach i w Chinach, gdzie miliony pozbawione są chleba i wolności, istnieją dowody, że pierwotny ogień rewolucji nie zagasł zupełnie. Jedynym sposobem zabezpieczenia się przed interwencją rosyjską będzie taka polityka nowego rządu brytyjskiego, która oczy tych milionów odwróci od Moskwy, a skieruje je na Londyn. Innego sposobu rozwiązania tej kwestji niema.

The Daily News 17.VI pisze w art. wst., że decyzja Mac Donalda porozumienia się ze Stanami Zjedn. przed uznaniem rządu sowieckiego jest bardzo rozsądna, oznacza ona bowiem, że rząd labourystów zamierza traktować sprawę sowiecką nie jako oderwany epizod, lecz jako integralną część brytyjskiej polityki zagranicznej. Autor podkreśla, że labouryści nie zamierzają rzucić się bez zastrzeżeń w objęcia Sowietów — mimo, że swego czasu przeciwni byli zerwaniu stosunków z Sowietami. Dziennik nie wypowiada się za zbyt pośpiesznem nawiązaniem stosunków z rządem sowieckim.

ZBROJENIA I SPRAWA ROZBROJENIA.

ANGLJA A STANY ZJEDN. A. P.

The Chicago Daily Tribune 18.VI. Koresp. z Waszyngtonu pisze, że spodziewają się tam, że Anglja i Stany Zjednoczone nie rozpoczną rokowań w sprawie rozbrojenia dopóty, dopóki nie będą pewne, że inne mocarstwa morskie wyrażą swą zgodę na wzięcie udziału w konferencji. Departament Stanu powstrzymuje się z wydaniem opinji w tej sprawie do czasu otrzymania raportu od amb. Dawes'a.

Sen. Borah, komentując opinję MacDonalda i Dawes'a w sprawie rozbrojenia, powiedział, że wierzy on, iż jest to początek prawdziwego programu rozbrojenia, w którym muszą wziąć udział i inne państwa. Fred Britten, przewodniczący komisji do spraw morskich w kongresie, jest zdania, że rozmowy pomiędzy MacDonaldem a prez. Hooverem doprowadzą do pomyślnych wyników, jeżeli wojskowi będą trzymani w cieniu, co nie ma znaczyć, by od sprawy tej zupełnie

mieli być odsunięci. Podkreślił on, że Stany Zjedn., nie są zainteresowane w takim rozbrojeniu, które jest wyłącznie problematem europejskim, lecz — w takim programie, który pozwoli na ograniczenie zbrojeń, oraz pozostawi jednocześnie Stanom Zjedn. swobodę budowania okrętów dostosowanych do potrzeb amerykańskich, a nie do potrzeb Anglii.

The Daily Telegraph 19.VI, streszczając w art. wst. propozycje Dawes'a w sprawie redukcji zbrojeń, pisze, że opinia brytyjska przyjmie z zadowoleniem projekt wysuwany przez prez. Hoovera w tej dziedzinie. Autor podkreśla jednocześnie, że takie samo stanowisko powinny zająć inne mocarstwa morskie.

The Times 19.VI, omawiając w art. wst. plan rozbrojenia na morzu, wysunięty przez amb. Dawes'a, pisze, że jest to sprawa całego świata. Mimo to jednak powodzenie tej sprawy zależy od porozumienia pomiędzy Anglią a Stanami Zjednoczonymi. Gdy porozumienie takie zostanie rozstrzygnięte, to będzie to dowodem, że pakt Kellogg'a rozpoczął rewolucję w stosunkach międzynarodowych.

Le Temps 20.VI pisze w art. wst., że przemówienia gen. Dawes'a i MacDonald'a, wygłoszone w celu uświadomienia opinii publicznej co do punktu widzenia obu państw w sprawie zbrojeń na morzu, nie dały właściwie pożądanego wyniku. MacDonald ograniczył się do wygłoszenia wielu frazesów dość ogólnikowych, a przemówienie gen. Dawes'a odznaczało się wielką wstrzemięźliwością, — stosownie do ścisłych instrukcji, udzielonych posłowi St. Zjednoczonych przez prez. Hoover'a. Można jednak stwierdzić, że gen. Dawes dał wyraz szczerym chęciom dojścia do porozumienia w tej trudnej sprawie, zaznaczając m. in., iż redukcja zbrojeń na morzu będzie pierwszym etapem na drodze do pacyfikacji świata; wysuwał on również pogląd, iż najlepszą metodą działania przy przeprowadzaniu redukcji zbrojeń byłoby zwołanie komisji rzeczoznawców podobnie jak to miało miejsce przy regulowaniu sprawy odszkodowań. Dziennik sądzi, że metoda ta, mogłaby znaleźć zastosowanie, tembardziej, że dotychczasowe próby nie miały powodzenia. W każdym razie stwierdzić należy, iż mowa ambasadora Stanów Zjednoczonych, wygłoszona nazajutrz po jego konferencji z MacDonaldem i zgodna z opinią prez. Hoover'a jest istotnym wstępem do wznowienia pertraktacji w tej sprawie.

L'Echo de Paris 20.VI odnosi się bardzo krytycznie do przemówień wygłoszonych przez gen. Dawes'a i Macdonalda i pisze m. in., że jak wynika z tych przemówień, Stany Zjednoczone żądają od Anglii ustąpienia im supremacji w zakresie krążowników wojennych; w tym tylko wypadku zgodzą się one na utrzymywanie przez Anglię takiej liczby małych krążowników, jakiej Anglii potrzeba dla obrony jej morskich dróg handlowych.

SPRAWA ODSZKODOWAŃ I DŁUGÓW.

The Daily Telegraph 19.VI. Koresp. z Paryża pisze, iż panuje tam opinia, że Parlament francuski

nie powinien ratyfikować planu Young'a dopóty, dopóki nie zostanie on przyjęty definitywnie przez Niemcy. Z drugiej jednak strony, jeżeli plan Young'a nie będzie ratyfikowany do 1 sierpnia, to Stany Zjedn. zażądata spłaty długów wojennych w wysokości 80 milionów funt. szt.

The Daily Telegraph 19.VI. Koresp. z Waszyngtonu donosi, że prez. Hoover oznajmił, iż Stany Zjedn. nie podpiszą planu Young'a, ponieważ nie brały one oficjalnie udziału w rokowaniach. W konsekwencji więc plan ten nie będzie przedłożony Kongresowi do ratyfikacji. Kongres udzieli tylko pełnomocnictw rządowi do przeprowadzenia redukcji żądań amerykańskich w sprawie długów wojennych.

The New York Herald 19.VI pisze, że na konferencji Brianda ze Stresemannem zostanie określony czas i miejsce powszechnej konferencji w związku z planem Young'a. Rząd francuski jest za zwołaniem konferencji w pierwszych dniach sierpnia w Lokarno. Skoro tylko Francja zdecyduje się ostatecznie, to inne rządy wyrażą swą zgodę bez jakichkolwiek trudności.

W dobrze poinformowanych kołach twierdzą, że Poincare zdecydowany jest przeprowadzić ratyfikację umowy ze Stanami Zjednoczonymi i Anglią w sprawie długów wojennych przed odroczeniem parlamentu. Gdyby parlament przewlekał ratyfikację, wówczas Poincare postara się ją przeprowadzić na podstawie dekretu po odroczeniu parlamentu. Posunięcie to może doprowadzić do upadku rządu na jesieni, na co Poincare jest przygotowany; woli on bowiem to, niż zachwianie równowagi finansowego rynku światowego przez wypłacenie Stanom Zjedn. 407 milionów franków. Jedną z poważniejszych grup politycznych porzuciła swe opozycyjne stanowisko w tej sprawie, możliwa więc jest większość w parlamencie za ratyfikacją. W każdym bądź razie ratyfikacja zostanie przeprowadzona albo przez parlament, albo na podstawie dekretu przed 1 sierpnia.

Vitiorul 18.VI zarzuca rządowi, że nie interesował się konferencją w sprawie odszkodowań, wskutek czego nieobecna na niej Rumunję potraktowano gorzej, niż którekolwiek inne państwo. Niemcy wyzyskały samolubstwo mocarstw zachodnich, podwyższając im sumy odszkodowawcze kosztem państw mniejszych, a przedewszystkiem Rumunji, której tam nikt nie bronił.

SYTUACJA GOSPODARCZA NA LITWIE.

Rytas 15.VI w art. wst. omawia nieustający wciąż import zboża do Litwy. „Pomimo, iż coraz bliżej jest do nowych zbiorów, import wzrasta coraz bardziej, o czym świadczą najwymowniej dane statystyczne. W styczniu r. b! przywóz wyniósł 1.294 ton zboża na sumę 576.500 lit., w lutym — 1.306 ton na sumę 582.300 lit., w marcu — 2.638 ton na sumę 1.071.200 lit. i w maju 2.501 ton na sumę 1.055.800 lit. Skutkiem tak dużego importu obniżyły się znacznie ceny zboża miejscowego, którego centnar kosztuje tylko 18 lit., podczas gdy cena zboża zagranicznego

wynosi wraz z cłem 25 lit. za centnar". Dziennik zaznacza, że wzmożony import zboża spowodowany został prawdopodobnie względami spekulacyjnymi. Kupcy litewscy spodziewają się, iż zboże, nabyte obecnie po cenach stosunkowo niskich, odsprzedadzą jesienią tej samej zagranicy znacznie drożej. Spekulacja ta jednak — wg. dziennika — jest bardzo ryzykowna, a to wobec zapowiadających się świetnych urodzajów zboża w Argentynie, Australji i w innych krajach. Z drugiej strony nadmierny import zboża wyrządza niepowetowane szkody krajowym producentom, gdyż obniża rzeczywistą jego wartość.

PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Lietuvos Aidas 21.VI w art. wst., nawiązującym do otwarcia kongresu Towarzystwa zbliżenia litewsko-łotewskiego, wyraża przekonanie, że niema ani jednego Litwina, któryby nie aprobował idei kongresu. W dalszym ciągu dziennik rozwodzi się obszernie nad niedolą małych narodów, uciskanych przez narody wielkie. Polacy uciskają obecnie Litwinów, a także i inne narodowości. Podobnie możliwe jest z czasem pogńębienie Finlandji, Estonji i Łotwy przez Rosję; ażeby uniknąć tego, wszystkie te narody powinny się zjednoczyć. Kto nie życzy sobie, by szerzył się międzynarodowy bandytyzm, ten musi zwalczać go bez względu na to, z której strony on grozi. Sąsiedzi Litwinów nie zawsze jednak pragną to zrozu-

mieć. Estonja przygotowuje wyjazd swego naczelnika państwa do Polski, nie jest również tajemnicą, że w Rydze dość silne są nastroje prowarszawskie. Witając delegatów Łotwy na dworcu, przewodniczący towarzystwa zbliżenia litewsko-łotewskiego Raupis podniósł w swojej mowie, że nie ustaliły się dotychczas zadawalniające stosunki między Litwą i Łotwą, z przyczyny kwestji wileńskiej.

PAŃSTWA SKANDYNAWSKIE.

Berlingske Tidende 17.VI donosi: współdziałający w rządzie z socjalistami radykali duńscy na zjeździe w Kopenhadze 16 czerwca b. r. uchwalili, iż programem ich jest prowadzenie polityki wybitnie pokojowej, polegającej na rozbrojeniu, przeniesieniu ciężaru podatków, o ile możliwości, z pracowników na kapitalistów, przebudowa ustawodawstwa społecznego, zniesienie senatu, przyznanie robotnikom współwłasności w przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych i oddzielenie Kościoła od państwa.

Berlingske Tidende 18.VI w związku z zamieszczonym przez obecny rząd rozbrojeniem Danji stwierdza, że morze Bałtyckie jest od wieków ośrodkiem wojen, i obecnie nim być nie przestało. Nowopowstałe państwa, a przedewszystkiem Polska o 30 milionach ludności, dążą, jak przed 400 laty, do zapewnienia sobie wywozu przez Bałtyk i Niemcy starają się odzyskać utracone znaczenie na Bałtyku.

NOTATKI I INFORMACJE.

RÓŻNE.

Il Secolo XIX (Genoa) 31.V podaje obszernie sprawozdanie z odczytu sławisty T. Pompei w „Liceum“ w Genui o Z. Krasińskim.

Corriere della Sera 16.VI w art. wst. omawia poddanie się władzom włoskim przywódców powstania w Cyrenaice. W kolonji tej trwały bunty od r. 1923, wobec czego obecne uznanie przez ludność władzy Włoch uważa autor za dowód energicznej a zarazem korzystnej dla kraju włoskiej polityki kolonialnej.

Il Giornale d'Italia 18.VI w art. wst. podnosi te same dodatnie dla Włoch wyniki poddania się powstańców w Cyrenaice.

ABC 10.VI (Madryt) przypomina, że jeszcze przed układem laterańskim przepowiadał kolizję między obiema władzami suwerennymi, a obecnie — zdaniem dziennika — zaczyna się nowy okres walki Watykanu o wolność.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

L'Humanité 16. VI M. Cachin: La liquidation bourgeoise de la guerre.

L'Ere Nouvelle 16.VI. Fr. Albert: La chance des Etas-Unis d'Europe.

Le Quotidien 16.VI. Gerin: La liberté des mers telle que l'entend le Labour Party.

Journal des Débats 17.VI. Le mécanisme du plan Owen Young. (List otwarty ekspertów francuskich do Poincaré'go).

L'Action Française 17.VI. J. B.: Les garanties.

Journal des Débats 18.VI. Muret: Guillaume II et les socialistes (à propos des „Souvenirs“ de M-me Ludendorff).

L'Ere Nouvelle 18.VI. Milhaud: Un document historique (Dawes et Macdonald). — L. Leontin: La situation politique en Belgique après les élections.

*
Kölnische Ztg. 14.VI. J. M. Keynes. Wie ich über den Young-Plan denke.

Frankfurter Ztg. 14.VI. Nachbarliche Auseinandersetzung. Glossen von einer deutsch-dänischen Grenzfahrt.

Vorwärts 15.VI. Der Vertrag mit der Kirche.

Deutsche Tageszeitung 16.VI. Landwirtschaftliches aus Rumänien.

Frankfurter Ztg. 16.VI. Das Rätsel Hugenberg.

Deutsche Allg. Ztg. 19.VI. Dr. A. Nobel. Die Zukunft Indiens. Simon — Kommission und Regierung Macdonald.

Germania, 19.VI. Lloyd George und die Labour-Regierung.

Berliner Tageblatt, 19.VI. Die Rückkehr der Saar.

*
L'Independance Belge 16.VI. Dix ans de négociations Hollando-Belges (ocena zbioru dokumentów „Livre Gris“). Analyse spectrale de l'Angleterre (streszczenie art. z „Revue des Vivants“).

Neue Zürcher Ztg. 16.VI. E. Herriot Frankreich und das Kabinet Mac Donald — D. Lloyd George. Meine Stellung zur Labourregierung.

